

BÁTONYI PÁL

A keszői kurucok és Wattay János

A szatmári béke (1711. április 30.) 300. évfordulója alkalmából

A II. Rákóczi Ferenc fejedelem szabadságharcát lezáró szatmári egyezséget a kuruc Károlyi Sándor és a labanc Pálffy János generálisok kötötték. Az aláírt békeszerződést az április 17-én elhunyt I. Ferenc császár helyett Eleonóra régens császárné, majd az új uralkodó VI. Károly császár is jóváhagyta. A 11 pontból álló dokumentum többek között általános és teljes személyi, valamint vagyoni amnesztiát adott minden résztvevőnek. A kuruc csapatok Nagymajténynál felsorakoztak, hűségesküt tettek, majd a zászlókat és ágyúkat hátrahagyva, teljes kézfegyverzettel, zeneszóval hazatértek. A kuruc mozgalomban Dunakeszi lakosai is részt vettek. Ekkor a falu birtokosa Wattay János és unokaöccse, István volt.

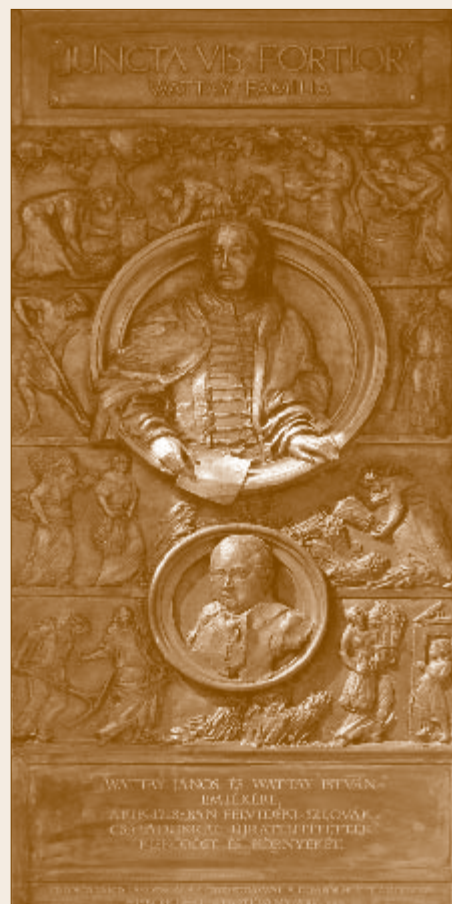
Az 1680-as évek végén, az oszmán uralom felszámolása-kor a váci járás (benne az akkor lakatlan Dunakeszi) szolgabírója Wattay János volt, aki katonáival részt vett a környező települések felszabadításában is. Wattay 1898-ban lemondott szolgabírói tisztségéről. Lemondása okait pontosan nem ismerjük. Az ismert, hogy összeütközésbe került a német katonákkal, akik önkényeskedtek falvaiban, és nem fizettek a révén. Önkényeskedett a Budai Kamara is, mikor eltiltotta embereit a halásztatótól. Ellentétbe került a váci püspökkel is, aki meg akarta tiltani a keszői rév használatát, és üldözte a nem katolikus lakosságot. A török hódoltság alatt elnéptelenedett területeken Wattay János megkezdte a betelepítéseket. Elsősorban magyar és német telepéseket hozatott birtokaira, de menekült rácokat is befogadott. Az 1701. évi összeírásakor már 39 adózó családfőt írtak össze Dunakeszin. A Habsburg adminisztráció túlzott adóztatása (pénz, termés, tűzifa, ökrök, szekerek, munkások) és a német katonák önkényeskedése (szállás, élelem biztosítása) hatására 1703-ra 33 főre csökkent a családfők száma. Amíg a döntően protestáns lakosságot a római katolikus császári adminisztráció zaklatta, addig a német és a rác lakosságot az adózás alól is felmentette. A pesti labanc-rácok a közeledő kuruc csapatok előtt kifosztották és megalázták a környező magyar falvak lakosságát. Dunakeszi levélben tudatta az alispánnal: „sok özvegy, árva szemiből kieső könyhullás az egeket éri.”

A katolikus Rákóczi kurucokat a meggyötört és zaklatott lakosság szívesen fogadta. A kuruc csapatok között megtaláljuk a Wattay János kapitánysága alatt szolgáló Nógrád vármegyei nemesi felkelők csapatát is. Wattayt 1704 májusának közepén Kecskeméten megválasztották Pest-Pilis-Solt vármegye első kuruc alispánjának. (Elhunyt lányának férje, Petrovay László volt ekkor a vármegye labanc alispánja.) Megszervezte a vármegye kuruc kézen lévő településeinek közigazgatását, a kuruc csapatok ellátását, a labanc-rácok elleni védelmet. Nagykovácsi birtokán német telepeseivel lőport gyártatott a kuruc csapatoknak. 1705 tavaszán a fizetség nélkül végzett alispáni tisztségéről lemondott, majd a vármegye közgyűlésein mint esküdtt vett részt. Valószínűleg az ő rendelkezésére hajtották végre a vármegye egyetlen fennmaradt, települések szerinti kuruc katonái összeírását. Ebből tudjuk, hogy Dunakesziről 6 katonai szolgált a kuruc hadseregben. Bár a többi település katonái név szerint fel vannak sorolva, itt csak a következő van feljegyezve: Bujdosó Istók hatodmagával. Ezt az adatot minden bizonnyal Wattay János adhatta meg, mert az Ő engedélyével ekkor telepíthették ki a rácok zaklatásai miatt a

faluk lakosságát a Rosd-szigeten (ma Szentendrei-sziget) lévő Tótfaluba. (Tótfalu volt a környék egyetlen települése, ahol a reformátusok vallásukat szabadon gyakorolhatták.) A kuruc katonáink Hatvani Szabó Máté (lovas) ezredében szolgáltak és valószínűleg részt vettek Pest sikertelen ostromában, majd a folyamatos ostromzárban is. A további sorsuk nem ismert.

A szatmári béke után Wattay János megkezdte a szabadságharc alatt újra elnéptelenedett Dunakeszi újratelepítését. Unokaöccsével, Istvánnal szerződést kötött a birtokaik közös igazgatásáról. A Pest környéki birtokokat Dunakesziről (az itt lakó ispán segítségével), a Buda környékieket pedig Nagykovácsiból irányították. Folytatta vármegyei munkáját is. A vármegye képviselőjében 1715-ben összeírta Bihar vármegye adózó családfóit. Az 1715. évi országos összeírásban Dunakeszi hivatalosan nem szerepelt, mert csak az adózókat kellett feljegyezni, viszont a vármegye irataiban rögzítették, hogy a kuriális falunak 18 lakosa van. 1715 körül egy rövid ideig a katolikus Orczy család bérelte Dunakeszi területét, ekkor alakulhatott ki a lakosság katolikus többsége. A következő években Wattay János elsősorban „tótokat”, szlovákokat telepített a vármegyébe, akik közül néhány család Dunakeszire is kerülhetett.

Dunakeszi történetének egyik legszebb, de nehéz, küzdelmes fejezete volt a kuruc szabadságharcban való részvétel. Úgy gondolom, hogy ezek a településünkről való katonák és polgárok egy méltó emlékhelyet érdemelnének.

Wattay János és Wattay István emléktáblája a kiskőrösi városházán
(A várost és környékét felvidéki szlovákokkal telepítették újra)